

ĐẶC TRƯNG TRÌNH THẨM TRONG ÁN MẠNG KÉP Ở VƯỜN ĐỊA ĐÀNG CỦA EVA GARCÍA SÁENZ DE URTURI

Lưu Thùy Mỹ¹, Phạm Tuấn Anh¹

TÓM TẮT

Eva García Sáenz de Urturi được mệnh danh là “Nữ hoàng trình thám” của văn học Tây Ban Nha đương đại. Các tác phẩm của Urturi tạo được tiếng vang trên văn đàn thế giới. “Án mạng kép ở vườn địa đàng” là tiểu thuyết mở đầu cho chuỗi series trình thám ăn khách hàng đầu ở Tây Ban Nha. Tiểu thuyết này được dịch, giới thiệu ở Việt Nam từ năm 2023. Bài viết này tập trung kiến giải đặc trưng trình thám trong tác phẩm ở các phương diện: cốt truyện, nhân vật và các thủ pháp tạo dựng hiệu ứng trình thám. Kết quả nghiên cứu góp phần chỉ rõ thành công, đóng góp của Urturi ở thể loại trình thám trên văn đàn thế giới.

Từ khóa: Trình thám, Án mạng kép ở vườn địa đàng, Eva García Sáenz de Urturi.

DOI: <https://doi.org/10.70117/hdujs.77.06.2025.756>

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Eva García Sáenz de Urturi (sinh năm 1972) là nhà văn nổi tiếng người Tây Ban Nha. Trong sự nghiệp cầm bút, bà đã giành được nhiều giải thưởng quý giá, nhận được sự quan tâm của đông đảo độc giả và nhà phê bình. *Án mạng kép ở vườn địa đàng* là tác phẩm nổi trội của Urturi, được dịch sang nhiều ngôn ngữ trên thế giới. Tiểu thuyết này phục dựng nhiều vấn đề liên quan đến lịch sử, văn hóa Tây Ban Nha. Do vậy, tác phẩm không đơn thuần là câu chuyện trình thám lôi cuốn, hấp dẫn mà còn chứa đựng, khơi gợi nhiều khía cạnh cho độc giả khám phá, chiêm nghiệm. Nghiên cứu cốt truyện, nhân vật và thủ pháp tạo hiệu ứng trong tác phẩm này là hướng khả thi, bám sát đặc trưng thể loại; qua đó tăng cường tính thực tiễn trong tiếp nhận văn học nước ngoài ở Việt Nam, đặc biệt là văn học Tây Ban Nha đương đại.

2. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Nghiên cứu này vận dụng kết hợp nhiều phương pháp: phương pháp so sánh, loại hình, liên ngành và phân tích - tổng hợp. Phương pháp so sánh được sử dụng để đối chiếu, kiến giải sự kế thừa và sáng tạo của Urturi so với tiểu thuyết trình thám truyền thống. Phương pháp loại hình được sử dụng để nhận diện, phân tích tác phẩm dựa trên đặc trưng thể loại tiểu thuyết trình thám. Phương pháp liên ngành được sử dụng để soi chiếu tác phẩm xét trong mối tương quan giữa văn học với tôn giáo, văn hóa, chính trị... để kết quả thêm chân xác, toàn diện. Phương pháp phân tích - tổng hợp được sử dụng để kiến giải tác phẩm ở các phương diện cốt truyện, nhân vật và thủ pháp tạo dựng hiệu ứng trình thám, từ đó đúc kết, đánh giá về tác giả, tác phẩm.

¹Trường Sư phạm, Trường Đại học Cần Thơ; Email: ptanh@ctu.edu.vn

3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN

3.1. Về tiểu thuyết trinh thám

Trong *Tiểu thuyết trinh thám: nguồn gốc và sự phát triển* (The Detective Novel: Origins and Evolution), Meriem Salemi định nghĩa về tiểu thuyết trinh thám như sau: “Tiểu thuyết trinh thám là thể loại văn học điều tra tội phạm, giải quyết bí ẩn và theo dõi tội phạm” [6; tr.148]. Hành trình điều tra vụ án, giải mã bí ẩn được tiến hành dựa trên tư duy logic, suy luận khoa học của thám tử. Sự kiện mở đầu tác phẩm trinh thám có tính chất bí ẩn, ly kỳ nhưng quá trình điều tra sự thật, khám phá chân tướng vụ án sẽ hướng đến sự rõ ràng, minh bạch. Vấn đề cốt lõi của tác phẩm trinh thám không chỉ thuật lại tội ác mà còn phục dựng cuộc điều tra, phá án của thám tử.

Todorov, trong *Thi pháp văn xuôi*, chia tiểu thuyết trinh thám thành ba loại hình. Loại hình đầu tiên là tiểu thuyết ẩn ngữ. Đặc trưng của loại tiểu thuyết này là tính nhị nguyên. Tiểu thuyết ẩn ngữ bao giờ cũng chứa đựng hai truyện: truyện về tội ác và truyện về cuộc điều tra. Tuy nhiên, trong loại hình tiểu thuyết này, truyện thứ hai lại không đóng vai trò quan trọng mà chỉ làm trung gian cho người đọc và truyện tội ác. Loại hình thứ hai là tiểu thuyết đen. Đặc trưng của loại hình này là sự hợp nhất hai truyện, phớt bỏ truyện thứ nhất, đem đến sự sống cho truyện thứ hai. Các truyện này đi từ nguyên nhân đến kết quả, cung cấp cho người đọc những dữ kiện ban đầu. Hình thái thứ ba là tiểu thuyết phân vân hồi hộp. Đây là loại hình có sự kết hợp đặc tính của hai hình thái trên. Tiểu thuyết này giữ lại của tiểu thuyết ẩn ngữ điều bí ẩn và hai câu chuyện nhưng nó không thu hẹp câu chuyện thứ hai, thậm chí đưa câu chuyện thứ hai vào vị trí trung tâm.

Kế thừa Van Dine, Todorov nêu 8 đặc trưng của tiểu thuyết trinh thám như sau: “(1) Cuốn tiểu thuyết phải có nhiều nhất là một thám tử và một thủ phạm và ít nhất là một nạn nhân (một xác chết); (2) Thủ phạm không được là tội phạm chuyên nghiệp; không được là thám tử; phải giết người vì lý do riêng của cá nhân; (3) Ái tình không có chỗ trong tiểu thuyết trinh thám; (4) Thủ phạm phải có một tầm quan trọng nào đó (trong đời: không phải là một nam hay một nữ hầu phòng; trong sách: là một trong các nhân vật chính); (5) Mọi sự đều phải được giải thích một cách duy lý; cái kì ảo không được chấp nhận ở đây; (6) Không có chỗ cho miêu tả cũng như phân tích tâm lý; (7) Với các thông tin về truyện, cần tuân thủ sự đối ứng sau: “tác giả: độc giả = tội phạm: thám tử”; (8) Cần tránh các tình thế và các giải pháp tầm thường tẻ nhạt” [4; tr.17].

Gắn liền với quy luật vận động và phát triển của văn học, các nhà văn không nhất thiết phải tuân thủ nguyên tắc mà Todorov đề ra. Nhiều tác phẩm của họ không có đầy đủ các nguyên tắc trên nhưng vẫn được xem là tiểu thuyết trinh thám, nổi trội là những sáng tác của Elizabeth George, Patricia Cornwell, Sue Grafton. Nhìn chung, lý thuyết của Todorov về tiểu thuyết trinh thám với 8 đặc trưng đã định hình những điểm cốt yếu của thể loại, tạo cơ sở tham chiếu để phân tích, kiến giải tác phẩm.

3.2. Đặc trưng trinh thám trong *Án mạng kép ở vườn địa đàng* nhìn từ cốt truyện và nhân vật

Cốt truyện của tiểu thuyết trinh thám chủ yếu xoay quanh các vấn đề liên quan đến tội ác. Nguyễn Duy Bình, trong *Bàn về tiểu thuyết trinh thám*, nhận định: “Tiểu thuyết

trình thám là loại tác phẩm mà trong đó, tội ác được nghiên cứu không phải chỉ như một tình tiết hay một nguyên có để phát triển hành động mà như một đề tài cơ bản được triển khai” [1; tr.447]. *Án mạng kép ở vườn địa đàng* khởi đầu bằng một vụ giết người ghê rợn tại thành phố Vitoria, Tây Ban Nha. Cuộc điều tra được tiến hành ngay sau đó. Trong quá trình tra án, hàng loạt vụ án mới xảy ra với hiện trường và cách thức gây án tương tự. Các vụ án mới là chìa khóa giải mã chuỗi án mạng đã xảy ra trước đó.

Án mạng kép ở vườn địa đàng là câu chuyện xoay quanh hành trình truy tìm sự thật sau hàng loạt án mạng bí ẩn ở thành phố Vitoria. Đọc hiểu 52 chương của văn bản, độc giả hoàn toàn có thể dễ dàng nhận ra tác giả đã đan xen hai câu chuyện ở hai thời điểm khác nhau trong truyện. Mỗi chương đều có một dòng chú thích ngày tháng xảy ra sự việc phía dưới. Trong Chương 3: Nhà giam Zaballa, tác giả đã thuật lại cuộc trò chuyện đầu tiên giữa Tasio và thanh tra cảnh sát Unai vào năm 2016. Ở Chương 4: Trinh nữ trắng, tác giả thuật lại câu chuyện khác xảy ra vào năm 1969, liên quan đến người phụ nữ tên Blanca. Bề mặt hai câu chuyện này không có sự tương quan nào cả, song chúng lại có mối quan hệ mật xích tạo thành chỉnh thể cốt truyện.

Câu chuyện thứ nhất kể về hành trình điều tra vụ án của thanh tra Unai và cộng sự Estíbaliz, tập trung ở các chương 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 26, 28, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52. Hành trình phá án đầy gian nan, vất vả của thanh tra Unai và Estíbaliz được thuật lại chi tiết. Các manh mối lại khá mơ hồ, không thể xuyên chuỗi để đưa ra kết luận cuối cùng. Sau mọi khó khăn, thanh tra Unai đã điều tra ra danh tính của sát nhân. Câu chuyện thứ hai kể về cuộc đời của người phụ nữ đáng thương tên Blanca, bắt đầu từ năm 1969, tập trung ở các chương 4, 9, 13, 17, 21, 24, 27, 29, 32, 41. Blanca từng tán tỉnh qua lại với một cậu trai trẻ trong kỳ lễ hội ở Salvatierra. Tin đồn lan xa, mọi người châm chọc cô bằng tên gọi “Trinh nữ trắng”. Sau đó, Blanca đính hôn cùng Javier - nhà tư bản giàu có tại Vitoria. Ít lâu sau, Javier đã đánh đập và bạo hành Blanca. Blanca khám tại phòng khám của bác sĩ Urbina. Sau đó, họ nảy sinh tình cảm, dù cả hai đã kết hôn. Điều này khởi nguồn cho hàng loạt tấn bi kịch. Câu chuyện này đóng vai trò quan trọng trong việc kết nối quá khứ và hiện tại.

Không chỉ cốt truyện, nhân vật cũng là thành tố quan trọng góp phần tạo nên thành công cho tiểu thuyết *Án mạng kép ở vườn địa đàng*. Trong *Thi pháp văn xuôi*, Todorov trình bày 8 nguyên tắc mà các nhà văn phải tuân thủ khi viết truyện trinh thám. Ông đề cập nguyên tắc đầu tiên như sau: “Cuốn tiểu thuyết phải có nhiều nhất là một thám tử và một thủ phạm, và ít nhất là một nạn nhân (một xác chết)” [4; tr.17]. Như vậy, tiểu thuyết trinh thám bắt buộc phải có “tam giác” nhân vật: thám tử - nạn nhân - hung thủ. Urturi đã tuân thủ nguyên tắc đầu tiên mà Todorov đặt ra trong xây dựng hệ thống nhân vật.

Nhân vật thám tử mang trọng trách điều tra, giải mã các bí ẩn trong tác phẩm. Nhân vật này thường được nhà văn khắc họa rõ nét ở các phương diện tên tuổi, xuất thân, tính cách và hành động. *Án mạng kép ở vườn địa đàng* có hai nhân vật sắm vai thám tử là thanh tra Unai López de Ayala - chuyên gia lập hồ sơ tội phạm và Estíbaliz Ruiz de Gauna - chuyên gia về nạn nhân học. Urturi khắc họa hai nhân vật này với nhiều tố chất của một thám tử thực thụ. Unai gia nhập lực lượng cảnh sát vì ám ảnh bởi chuỗi án mạng diễn ra

vào năm 1996: “Anh theo dõi quá trình điều tra ngày này sang ngày khác, với một sự khắc khoải mà chỉ một kẻ vừa qua tuổi vị thành niên toàn tâm toàn ý với một thứ gì đó mới có thể hiểu được” [5; tr.13]. Anh là thanh tra thông minh, có lập luận, phân tích sắc bén. Trong tác phẩm, Urturi xây dựng nhiều đoạn đối thoại giữa Unai và các nhân chứng để bộc lộ khả năng của nhân vật này. Trong quá trình điều tra, anh yêu cầu Ignacio cung cấp danh sách mười lăm người bạn thân để truy tìm manh mối. Điều này hoàn toàn có dụng ý: “Không ai có đến mười lăm người bạn thân hết. Một số trong danh sách sẽ không quá thân thiết. Tôi sẽ bắt đầu với những cái tên cuối cùng, những cái tên khiến anh ta suy nghĩ nhiều nhất” [5; tr.89]. Anh dùng mảnh khóc để truy tìm manh mối phục vụ cuộc điều tra. Unai là người thận trọng, quan sát mọi thứ khá tỉ mỉ, sâu chuỗi và xử lý thông tin nhanh chóng. Tiếp xúc với Tasio, Unai nhanh chóng phác họa được tính cách của người đối diện: “Tôi ghi chú trong đầu những điểm yếu của hắn: tính kiêu ngạo, những cơn nóng giận không kiểm soát, ao ước điên rồ viễn vông về việc rửa sạch tên tuổi ở Vitoria. Tôi sẽ cần những thứ này khi muốn gây sức ép cho hắn.” [5; tr.44].

Ngoài ra, nhà văn Urturi còn khéo léo đặt nhân vật vào những tình huống khó khăn để bộc lộ tính cách. Bi kịch bất ngờ xuất hiện khi em dâu của Unai là Martina trở thành nạn nhân tiếp theo của vụ án. Cái chết của Martina tưởng như sẽ khiến Unai mất hết động lực phá án nhưng anh sớm kiểm soát tâm lý, tiếp tục hoàn thành nhiệm vụ. Dù đối mặt với hàng loạt khó khăn, biến cố nhưng Unai vẫn kiên trì theo đuổi vụ án đến cùng. Ở cuối truyện, Unai không ngại nguy hiểm, một mình đối mặt với sát nhân hung hiểm, giết người không gớm tay. Song song với việc phục dựng quá trình tra án, Urturi đã miêu tả mối quan hệ phức tạp của thanh tra Unai với phó phòng cảnh sát Alba - người mới chuyển đến. Tất nhiên, chuyện tình cảm giữa hai nhân vật này không được ca ngợi bởi lẽ Alba đã có gia đình. Cảm xúc cá nhân chi phối quá trình điều tra vụ án của Unai. Phán đoán không chính xác của anh dẫn đến việc điều tra thêm khó khăn, nhiều nạn nhân bỏ mạng. Đây là biểu hiện của sự thiếu chuyên nghiệp của Unai trong quá trình điều tra phá án. Trong các tác phẩm trinh thám truyền thống, thông thường ái tình bị loại bỏ khỏi cốt truyện. Tuy nhiên, Urturi lại không ngần ngại đan cài yếu tố tình cảm vào tác phẩm, tăng thêm điểm mới lạ cho cốt truyện.

Bên cạnh Unai, Estíbaliz cũng là nhân vật quan trọng trong quá trình truy tìm hung thủ. Cô có hoàn cảnh khá đặc biệt. Thuở nhỏ, cô thường xuyên bị bạo hành bởi cha ruột của mình. Cô là trinh thám tài ba, ngoan cường và có thị lực khá tốt. Thị lực tuyệt vời này đã cứu sống Unai lúc đối đầu trực diện với sát nhân Mario. Dù là trinh sát tài ba, song Estíbaliz cũng có nhược điểm là nóng vội. Trong chương 11: Tu viện San Antonio, Estíbaliz đã vội vàng bắt giữ người cha của nạn nhân 20 tuổi chỉ dựa vào tình tiết ông ấy bỏ đi những vật dụng của người con gái quá cố. Như vậy, nhà văn Urturi xây dựng hai nhân vật Unai và Estíbaliz có đầy đủ phẩm chất, tài năng của kiểu nhân vật thám tử trong tác phẩm trinh thám song hoàn toàn không lí tưởng hóa hai hình tượng này. Urturi khắc họa những thám tử không hoàn hảo, có nhiều thiếu sót, góp phần làm cho chân dung nhân vật thêm chân thực, gần gũi với hiện thực đời sống.

Cùng với nhân vật thám tử, sát nhân cũng là thành tố đặc trưng trong tiểu thuyết trinh thám. Áp dụng nguyên tắc thứ 4 trong lý thuyết của Todorov, Urturi khiến độc giả bất ngờ bằng cách phơi bày thân phận của tên hung thủ. Trong tác phẩm, Mario Santos là

kẻ thủ ác. Mario chỉ là tên mà y tước đoạt từ người bạn thân của mình. Tên thật của y là Nanchito. Từ nhỏ, Nanchito đã rời xa vòng tay của mẹ. Lớn hơn, y không được đi học, thậm chí không có căn cước. Y làm việc vất vả để có được miếng ăn, thường xuyên bị bố nuôi đánh đập. Y lớn lên mà không hề cảm nhận được sự yêu thương và giáo dục từ người lớn. Biết được thân phận thật sự của mình, Nanchito ôm hy vọng về cuộc sống tốt đẹp hơn. Bị kịch giáng xuống, y bị hai người anh ruột của mình chửi mắng, đánh đập đến nỗi thừa sống thiếu chết và đuổi khỏi Vitoria. Quay trở lại ngôi nhà của bố mẹ nuôi, Nanchito lại bị người bố nuôi đánh đập tàn nhẫn. Y nhận ra mình không còn bất cứ nơi nào để dung thân: “Đây là lần thứ hai cậu bị trục xuất - khỏi gia đình cậu ở Izarra, và khỏi gia đình kia ở Vitoria. Từ phía, như Adam và Eva, theo lời Don Tiburcio đã giải thích, bị trừng phạt vì phạm tội lỗi đáng hổ thẹn đấy” [5; tr.432]. Nỗi đau bị trù dập làm méo mó tâm hồn của một cậu bé mới lớn. Lời của người mẹ quá cố văng vẳng trong tâm trí của Nanchito: “Không phải lỗi của mình” [5; tr.431]. Nanchito quyết thay đổi cuộc đời mình bằng mọi cách: “Cậu thấy đồ kỳ, đồ kỳ với cặp song sinh ấy... Cậu hạ quyết tâm trở nên giống như họ: một kẻ không chùn bước trước việc bỏ mặc một người cho chết” [5; tr.432]. Lòng đồ kỳ dẫn đến hàng loạt tội ác man rợ về sau của Nanchito. Y lầm đường lạc lối, trượt dài trên vũng lầy tội ác, chẳng thể quay đầu, không còn dấu vết của lối ra. Nanchito khéo léo che đậy, đánh lừa tất cả mọi người bằng vẻ ngoài là người đàn ông tóc đen, ăn mặc bảnh bao, phong cách nhã nhặn, lịch thiệp. Nanchito thực hiện chuỗi án mạng liên hoàn một cách hoàn hảo, không để lại dấu vết. Y gieo rắc nỗi sợ ở thành phố Vitoria hơn hai thập kỷ. Sát hại bạn thân, Nanchito sống với thân phận đánh cắp suốt hai mươi năm. Y sống trong “lốt” Mario Santos - chủ biên của tờ Tin Vitoria. Vừa là bạn lâu năm của Unai, vừa là chồng của phó phòng cảnh sát Alba, Mario Santos dễ dàng nắm bắt thông tin liên quan đến quá trình điều tra của cảnh sát. Trong “lốt” hiện tại, Mario Santos hoàn toàn có thể điều hướng dư luận một cách dễ dàng. Như vậy, nhà văn Urturi đã đào sâu tâm lý nhân vật tội phạm để độc giả có thể đánh giá toàn diện hơn về kiểu nhân vật này.

Ngoài thám tử và tội phạm, nạn nhân là thành tố không thể thiếu trong tiểu thuyết trinh thám. Trong *Án mạng kép ở vườn địa đàng*, tổng cộng 21 nạn nhân bị sát hại. Nanchito thực hiện vụ án giết người đầu tiên vào lúc y tròn 18 tuổi. Nạn nhân của vụ án này là người trong gia đình của ba mẹ nuôi Nanchito. Ba nuôi Nanchito là Venancio, một người đàn ông có tiền sử bạo lực gia đình, tính khí nóng nảy: “Hắn nổi tiếng với những lần nổi xung lên vì tranh chấp đất đai với hàng xóm, hay những món nợ mua chịu trong quán bar ở làng” [5; tr.441]. Nanchito bị bạo hành bởi Venancio mặc dù chưa bao giờ làm trái ý hắn. Vợ Venancio không can ngăn hành động của chồng mình. Những hành động này đẩy lên ngọn lửa thù hận của Nanchito. Ngay từ vụ án đầu tiên, Nanchito đã dàn dựng hiện trường khá phức tạp: “Cái cừ chỉ trừu danh ấy - tay người này vuốt má người kia, Venancio và vợ ông ta đều chết trong tư thế đó... hai đứa trẻ, ngủ cạnh nhau, tay đứa này đang vuốt ve má đứa kia” [5; tr.441]. Mario Santos là nạn nhân xấu số tiếp theo được Nanchito lựa chọn. Mong muốn có một thân phận mới, Nanchito nhắm sát hại Mario. Y dàn dựng vụ án thành một tai nạn. Những năm sau đó, y đã dành nhiều thời gian suy nghĩ, bắt đầu sử dụng thanh tòng và ong làm chất độc giết người. Chuỗi án mạng xảy ra vào năm 1996 gây nên nỗi khiếp sợ, kinh hãi cho người dân toàn thành phố Vitoria: “Ngôi làng Celtic và Iberia ở Lahoya, từ

khoảng 1200 năm trước Công nguyên; những nạn nhân năm tuổi. Thung lũng Muối, thế kỷ thứ nhất trước Công nguyên, trẻ mười tuổi. Tường thành Trung cổ, thế kỷ XI, một thiếu nữ mười lăm và một thiếu niên cùng tuổi” [5; tr.40].

Hai mươi năm sau, Nancho lại đẩy lên cho Vitoria nỗi khiếp sợ. Mở đầu là hai cái xác được đặt tại nhà thờ cũ: “Nữ và nam da trắng, cả hai đều xấp xỉ hai mươi, nằm ngửa và trần truồng trên sàn nhà thờ, không có dấu hiệu thương tích, đánh đập hay bất cứ dạng bạo lực nào khác” [5; tr.18]. Danh tính nạn nhân nữ là Enara Fernández de Betono, nạn nhân nam là Alejandro Pérez de Arrilucea. Hai nạn nhân này chỉ được nhắc đến lướt qua chứ không hề được nhà văn đề cập chi tiết. Hai vụ án tiếp theo, nạn nhân là các cặp nam nữ có họ kép, tuổi hai mươi lăm, ba mươi. Danh tính nạn nhân không được nhà văn đề cập đến. Đến hai nạn nhân ba mươi lăm tuổi, nhà văn tạo bất ngờ, tiết lộ danh tính người bị hại chính là Eneko - anh trai của Estíbaliz và Martina - em dâu của Unai. Dù các nhân vật này không được miêu tả chi tiết, song họ vẫn đóng vai trò, chức năng nhất định trong vụ án.

Ở phương diện cốt truyện, Urturi thể hiện sự cách tân so với các tác phẩm trinh thám truyền thống, mở ra hướng đi mới đầy hấp dẫn, độc đáo. Kiểu cốt truyện này thu hút độc giả vào hành trình khám phá, giải mã bí ẩn. Ở phương diện nhân vật, kiểu nhân vật thám tử - tội phạm - nạn nhân được khắc họa bám sát đặc trưng thể loại trinh thám. Ngoài ra, Urturi còn sáng tạo, khéo léo khai thác tâm lý nhân vật.

3.3. Đặc trưng trình thám trong *Án mạng kép ở vườn địa đàng* nhìn từ thủ pháp tạo hiệu ứng trình thám

Tiểu thuyết trinh thám xoay quanh hành trình điều tra, giải mã bí ẩn để tìm ra chân tướng thật sự. Thể loại văn học này đòi hỏi các thủ pháp riêng biệt trong quá trình thuật lại sự việc, tình tiết.

Trong *Án mạng kép ở vườn địa đàng*, nhà văn đã sử dụng thủ pháp đánh lạc hướng. Tác giả sử dụng thủ pháp này với mục đích làm cho quá trình điều tra của nhân vật thám tử trở nên khó khăn, đồng thời “đánh đổ” độc giả. Việc Tasio gửi cho Unai những lời nhắn qua twitter để giúp anh phá án là một chi tiết đánh lạc hướng. Với 19 tin nhắn được gửi từ nhà tù, Tasio liên tục cung cấp các thông tin mơ hồ, đánh đổ Unai. Ở chương 5: Kịch bản từ nhà ngục, Tasio đặt dòng twitter: “Người hùng cần một cô vấn dấn dất, ai đó đã lần theo cùng một con đường trong quá khứ. Cổ vấn này tươi sáng hay đen tối là tùy anh. #Kraken” [5; tr.69]. Với dòng tin nhắn này, độc giả nghĩ rằng Tasio là một “cổ vấn” thật sự bởi y có nhiều thông tin của vụ án. Y sẽ trở thành đồng minh giúp Unai vén màn sự thật. Đôi khi, Tasio gửi những tin nhắn như thể y biết được tất cả mọi chuyện diễn ra bên ngoài: “Lời nguyện điều tra viên: Giải pháp sờ sờ trước mặt nhưng ta không thấy nó. Cẩn thận đây, #Kraken, hung thủ đang khoe mẽ. Anh hẳn đã gặp hắn rồi” [5; tr.140]. Độc giả tò mò, suy đoán và phân tích ý nghĩa ẩn chứa bên trong những tin nhắn, suy luận rằng đó là những gợi ý chỉ điểm của Tasio hay thực ra hắn là chủ mưu của vụ án. Cả nhân vật thám tử trong tác phẩm và độc giả đều bị dẫn dụ bởi những tin nhắn không rõ ràng như thế. Cuối cùng, sự thật được hé mở, Tasio không biết chút gì về tên hung thủ. Y gửi những dòng tin nhắn ấy nhằm lấy lại danh tiếng và chiếm được sự quan tâm của thám tử và dân chúng thành phố Vitoria. Rõ ràng, những tin nhắn này là thông tin đánh lạc hướng mà nhà văn dụng công thêm thắt vào mạch truyện để dẫn dụ độc giả.

Điểm ấn tượng, tạo sức hút trong tác phẩm chính là hiện trường vụ án. Hung thủ dàn dựng hiện trường vụ án dựa vào hình ảnh trong Kinh thánh. Sát nhân sắp đặt cảnh tượng nạn nhân trần truồng, tay người này đặt lên má người kia ở hiện trường. Xung quanh là những bông hoa eguzkilore - một loài thực vật ở vườn Địa đàng. Chất độc được sử dụng để giết người được tạo thành từ thanh tùng và ong. Các chi tiết này liên quan đến câu chuyện tôn giáo về Adam và Eva bị trục xuất khỏi thiên đường vì ăn trái cấm: “Tôi nhớ lại những bức ảnh hiện trường tội ác, cặp đôi trần truồng an ủi nhau, đóng khung trong một tam giác cân, bao quanh là vườn Địa Đàng của họ dưới dạng những bông hoa eguzkilore, và cuối cùng là những biểu tượng động, thực vật được dùng như hung khí giết người: thanh tùng - biểu tượng của sự bất tử và ong - biểu tượng của tiết hạnh” [5; tr.236]. Độc giả có thể suy đoán động cơ thật sự của hung thủ sẽ liên quan đến vấn đề tôn giáo. Tên sát nhân có thể là người mộ đạo và các vụ án được thực hiện như một phần trong nghi thức, nghi lễ tôn giáo. Song tội ác ghê sợ này chỉ bắt nguồn từ lòng đố kỵ, ghen ghét của một đứa trẻ bất hạnh, bị tước đoạt mọi thứ: “Anh ta không chỉ bị mất quyền thừa kế mà còn bị chính hai người anh đánh cho thừa sống thiếu chết và đuổi khỏi Vitoria... bấy nhiêu là đủ cho động cơ để căm ghét họ và muốn hủy hoại cuộc đời họ” [5; tr.404]. Sát nhân dàn dựng vụ án theo câu chuyện Adam và Eva với mục đích vu khống tội ác cho người anh ruột của mình.

Dựa theo tình tiết tác phẩm, khi có những thông tin từ Tasio và nhà báo Lutxo, Unai đã chuyển hướng điều tra sang Eneko Ruiz de Gauna. Eneko có biệt danh là Eguzkilore, từng là bạn thân với Tasio. Anh xuất hiện ở gần hiện trường vụ án, là người bình luận nhiều nhất trên twitter của Tasio. Chưa dừng lại ở đó, Eneko cũng là người mộ đạo, từng có tiền án mua bán chất cấm. Anh còn biết cách xử lý ong. Nhờ công việc bán thuốc, Eneko biết rõ tác dụng của nhiều loại thuốc, dễ dàng mua được chúng. Anh có tóc màu đỏ, trùng khớp với chi tiết cậu bé tóc đỏ từng làm việc ở nhà nguyện nhiều năm trước. Tất cả những manh mối hiện tại đều bất lợi cho Eneko. Unai bị sát nhân dẫn dụ hướng điều tra này vào nhân vật Eneko. Ngay sau đó, Eneko trở thành nạn nhân tiếp theo của chuỗi án mạng liên hoàn. Điều này minh chứng rằng anh ta không phải là hung thủ. Đến đây, hướng điều tra của Unai hoàn toàn sai lệch, phải bắt đầu lại từ những manh mối đầu tiên của vụ án. Rõ ràng, nhân vật thám tử trở nên hoang mang, mờ mịt về những manh mối thu thập được. Mặc dù, Todorov không trực tiếp đề cập đánh lạc hướng như một nguyên tắc cụ thể, song soi chiếu lý thuyết của ông về tiểu thuyết trinh thám, việc tạo ra sự xáo trộn, gây nhầm lẫn là một phần “đánh đố” quan trọng trong hành trình phá án. Viết *Án mạng kép ở vườn địa đàng*, Urturi đã bám sát đặc trưng của thể loại trinh thám, đồng thời khéo léo đan cài vào tác phẩm những chi tiết, tình huống nhằm đánh lạc hướng nhân vật một cách ngoạn mục, tinh vi.

Ngoài thủ pháp đánh lạc hướng, thủ pháp tạo không khí trinh thám cũng được Urturi tận dụng triệt để trong *Án mạng kép ở vườn địa đàng*. Ngay từ những trang đầu tiên, Urturi tạo không khí trinh thám cho tác phẩm nhờ vào nghệ thuật miêu tả hiện trường vụ án: “Hai cái xác trần truồng dưới hầm thánh đường. Một nam một nữ, bàn tay đặt lên má nhau” [5; tr.9]. Xung quanh hiện trường là những bông hoa eguzkilore. Chất độc được hung thủ sử dụng là ong. Tất cả những chi tiết trên đều tái hiện lại sách *Sáng thế* (quyển đầu trong *Cựu ước*). Chi tiết này có mối liên hệ với loạt án mạng diễn ra 20 năm trước: “Vụ này là sự tiếp nối chuỗi bốn án mạng năm 1996 thì chúng ta phải chấp nhận rằng có một giai đoạn xa hơi

kéo dài hai thập kỷ” [5; tr.23]. Tất nhiên, đó không phải án mạng duy nhất trong tác phẩm, mà là mở đầu cho chuỗi án mạng kinh hoàng sắp xảy ra ở thành phố Vitoria. Nhà văn phác họa chuỗi án mạng đáng sợ, đầy bí ẩn ngay từ chương đầu của tác phẩm. Các vụ án xảy ra liên tục làm cho không khí trinh thám trong tác phẩm trở nên hồi hộp, gây căng, dồn dập. Hai xác chết đầu tiên được phát hiện ở nhà thờ cũ vào ngày 24 tháng Bảy. Hôm sau, hai cái xác khác lại được tìm thấy ở tòa nhà Cordon. Đến ngày 4 tháng Tám, sát nhân lại tiếp tục gây tội ác; hai nạn nhân được tìm thấy dưới chân hốc tường Virgen Blanca, ban công bên ngoài nhà thờ San Miguel Arcángel. Năm ngày sau, các án mạng khác lại diễn ra. Chỉ trong vòng 17 ngày, sát nhân đã thực hiện liên tiếp bốn vụ án, sát hại tám nạn nhân.

Nhà văn tăng tiến không khí hồi hộp, căng thẳng cho độc giả bằng việc thuật lại cuộc chạm trán giữa Unai và Mario. Unai một mình tìm đến một ngôi làng bỏ hoang vì anh cho rằng đây là địa điểm gây án của Mario. Unai tìm thấy những chứng cứ chứng minh Mario đích thực là hung thủ. Trong lúc cố gắng bẻ xích để cứu Tasio và Ignacio, Unai bị Mario tiêm mũi thuốc an thần, dần mất ý thức: “Mấy bức tường hơi xoay vòng, nhưng tôi hẳn là vẫn còn lưu giữ chút ý thức hay bản năng sống còn, vì khi Mario tiến lại gần, một Unai khác trỗi dậy trong tiềm thức tôi và cố vật lộn giành khẩu súng với hắn” [5; tr.516]. Cuối cùng, Unai bị Mario bắn vào đầu trước khi hắn bị Estibaliz hạ gục. Nhờ thủ pháp tạo không khí trinh thám, tác phẩm *Án mạng kép ở vườn địa đàng* khơi gợi cho độc giả nhiều cung bậc cảm xúc, từ tò mò, hiếu kỳ đến gay gắt, hồi hộp.

Tựu trung lại, thủ pháp đánh lạc hướng và tạo không khí trinh thám đóng vai trò quan trọng trong việc tạo hiệu ứng trinh thám trong tác phẩm. Các thủ pháp này giúp cho các sự kiện, tình tiết mang màu sắc trinh thám rõ nét, lôi cuốn và kích thích độc giả khám phá, giải mã vụ án, truy tìm chân tướng sự thật.

4. KẾT LUẬN

Án mạng kép ở vườn địa đàng là tiểu thuyết trinh thám đặc sắc của Urturi. Cốt truyện trinh thám phát huy hiệu quả trong việc gợi dẫn, “khiêu khích” người đọc khám phá, giải mã. Mỗi “mảnh vỡ” của truyện đều chứa đựng ý nghĩa riêng. Các sự kiện, tình tiết trong các “mảnh vỡ” của cốt truyện góp phần hoàn thiện tính cách nhân vật. Tam giác nhân vật thám tử - nạn nhân - thủ phạm trong tác phẩm này vừa bám sát đặc trưng trinh thám truyền thống, vừa thể hiện sự sáng tạo của Urturi trong quá trình kiến tạo văn bản. Thủ pháp tạo hiệu ứng trinh thám được Urturi tận dụng triệt để nhằm lôi cuốn, khơi gợi cảm xúc cho độc giả. Đằng sau câu chuyện về tội ác và hành trình phá án gay gắt, hấp dẫn, văn bản này còn ẩn chứa nhiều thông điệp ý nghĩa, giàu tính nhân văn. Urturi mang đến một “làn gió mới” cho tiểu thuyết trinh thám Tây Ban Nha đương đại. Bà xứng đáng là nhà văn lớn ở mảng sáng tác trinh thám trên văn đàn thế giới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Nguyễn Duy Bình (2003), *Bàn về tiểu thuyết trinh thám*, Nxb. Khoa học Xã hội, Hà Nội.
- [2] Đặng Anh Đào (2007), *Việt Nam và phương Tây: Tiếp nhận và giao thoa trong văn học*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội.

- [3] Phương Lưu (chủ biên) (2006), *Lí luận văn học*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội.
- [4] Tzvetan Todorov (2004), *Thi pháp văn xuôi* (Đăng Anh Đào, Lê Hồng Sâm dịch), Nxb. Đại học Sư phạm Hà Nội, Hà Nội.
- [5] Eva García Sáenz de Urturi (2023), *Án mạng kép ở vườn địa đàng* (June Phạm dịch), Nxb. Phụ nữ Việt Nam, Hà Nội.
- [6] Meriem Salemi (2024), *The Detective Novel: Origins and Evolution*, Journal for Educators, Teachers and Trainers, 15(5) 147-156.

**THE DETECTIVE CHARACTERISTICS OF “THE DOUBLE
MURDER IN THE GARDEN OF EDEN” NOVEL
BY EVA GARCÍA SÁENZ DE URTURI**

Luu Thuy Mi, Pham Tuan Anh

ABSTRACT

Eva García Sáenz de Urturi is hailed as the “Queen of Crime Fiction” in contemporary Spanish literature. Her works have made a significant impact on the global literary scene. “The Double Murder in the Garden of Eden” is the novel that kicked off a best-selling crime fiction series in Spain. This novel was translated and introduced in Vietnam in 2023. This article focuses on analyzing the characteristics of crime fiction in the work, examining aspects such as the plot, characters, and techniques used to create crime fiction effects. The research findings contribute to highlighting Urturi’s success and her contributions to the crime fiction genre in world literature.

Keywords: Detective fiction, *The Double Murder in the Garden of Eden*, Eva García Sáenz de Urturi.

** Ngày nộp bài: 06/01/2025; Ngày gửi phản biện: 11/01/2025; Ngày duyệt đăng: 15/06/2025*